УДК 378:351.851

Богданець Аліна Вікторівна,
аспірант кафедри правового регулювання економіки
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»[1]

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЮРИСТІВ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Статтю присвячено сучасним проблемам реформування юридичної освіти в контексті приєднання України до Болонського процесу. У статті розглянуто вплив Болонського процесу на професійну підготовку юристів в Україні з метою підвищення її якості та ефективності. Визначено шляхи вдосконалення професійної підготовки юристів.

Ключові слова: вища освіта, юридична освіта, Болонський процес, професійна підготовка, професійна підготовка юристів.

The article is devoted to the modern problems of education reforming in the context of the European processes of the Bologna process. The article considers the effect of Bologna Process on the professional training of lawyers in Ukraine aimed at improvement of it quality and effectiveness. The ways of improvement of the professional education of lawyers are defined.

Key words: higher education, law education, Bologna Process, professional education, professional training of lawyers.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства освіта, зокрема вища, стає найважливішим елементом соціальної сфери держави, що забезпечує стійке економічне зростання, соціальну стабільність і національну безпеку держави. Рівень освітньої підготовки населення є одним із показників, який характеризує конкурентоспроможність країни.

Входження України до Болонського процесу потребує змін у системі вищої освіти України з метою гармонізації національного освітнього законодавства. Підготовка конкурентоспроможних кваліфікованих кадрів вимагає модернізації освіти на основі міжнародних та європейських стандартів професійної підготовки.

Аналіз останніх наукових досліджень. Огляд наукових праць з проблем функціонування сфери вищої освіти в Україні в контексті Болонського процесу свідчить про те, що вітчизняні вчені дослідженню даної проблематики приділяють все більше

[1] Bohdanets Alina, postgraduate of the Legal Regulation of Economics Department in Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman.

© А.В. Богданець, 2015

уваги. Інтерес до підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих кадрів, зокрема юристів, а також наслідків впровадження Болонської декларації у систему вищої освіти України знайшов відображення у працях вітчизняних учених: О.Л. Копиленка, С. Бігуна, О.В. Ткачука, Д.В. Малькова, Р.Л. Ковальчук, П.Т. Гусєвої, В. Журавського та інших вчених.

Метою та завданням статті є дослідження особливостей професійної підготовки юристів після входження України до Болонського процесу, як засобу демократизації та інтеграції України в європейський освітній простір.

Викладення основного матеріалу. Сьогодні в Європі відбуваються інтеграційні процеси, які впливають на розвиток держав, управління, економіку, торгівлю, освіту, науку, суспільство в цілому. Процеси глобалізації потребують створення європейського наукового та освітнього простору з метою конкурентоспроможності європейської вищої освіти.

Мета вищої освіти сьогодні — підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство у навчанні, вихованні та науково-методичній роботі. Сьогодні наголос все більше робиться на якості освіти, універсальності підготовки випускників і його адаптованості до ринку праці, на особистісній орієнтованості навчального процесу, його інформатизації, визначальній важливості освіти у забезпеченні сталого людського розвитку [9, с. 26].

Важливе місце в системі освіти України займає юридична освіта, яка має забезпечити прогресивний розвиток держави, розбудову громадянського суспільства, закріплення демократичних прав і свобод людини і громадянина, розвиток ринкової економіки [14, с. 298].

Юридична освіта посідає особливо важливе місце в системі освіти України, є пріоритетним напрямом кадрової політики держави. Це об'єктивно обумовлено її соціальною роллю та завданням щодо формування кваліфікованого юридичного корпусу, що є умовою забезпечення прогресивного розвитку української державності, розбудови громадянського суспільства, утвердження прав і свобод людини, створення соціально орієнтованої та конкурентної ринкової економіки [12, с. 54].

Система вищої юридичної освіти в Україні на сьогодні набуває нового змісту і змінюється відповідно до нових суспільних потреб (державно-правових, економічних, політичних, культурно-освітніх та ін.).

Відповідно до вимог Загальної декларації прав людини, Європейської конвенції з прав людини, Лісабонської стратегії та принципів Болонського процесу, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та світових освітніх стандартів постає надзвичайно відповідальне завдання щодо формування нових концепцій, доктрин, підходів до фахової підготовки висококваліфікованих спеціалістів у галузі права, котрі повинні забезпечувати реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків громадян.

Інтеграційний процес у науці й освіті має дві складові: формування співдружності провідних європейських університетів під егідою документа, названого Великою хартією університетів (Magna Charta Universitatum), та об'єднання національних систем освіти і науки в європейський простір з єдиними вимогами, критеріями і стандартами. Головна мета цього процесу — консолідація зусиль наукової та освітянської громадськості й урядів країн Європи для істотного підвищення конкурентоспроможності європейської системи науки і вищої освіти у світовому вимірі (наприклад, протягом останніх 15–20 років вона значно поступається американській системі), а також для підвищення ролі цієї системи в суспільних перетвореннях [19].

Варто зазначити, що метою Болонського процесу є формування єдиної системи вищої освіти в Європі. С. Бігун наголошує на тому, що здобутий «професійний» диплом дозволяє працевлаштуватися в будь-якому куточку Європи. Якість підготовки забезпечують однакові стандарти [4, с. 8].

Створенню відкритого європейського освітнього простору були присвячені Сорбонська і Болонська декларації. Сорбонська декларація, яку 25 травня 1998 року підписали міністри утворення чотирьох провідних країн ЄС (Франції, Німеччині, Італії, Великобританії), присвячена питанням гармонізації системи європейської вищої освіти [18, с. 125].

На базі загальних принципів Сорбонської декларації вироблена Болонська декларація, яку 19 червня 1999 р. підписали міністри освіти 29 європейських країн. Ця декларація вже містить програму дій, які могли б сприяти необхідній конвергенції і більшій прозорості кваліфікаційних структур у Європі, створенню кінець кінцем єдиного європейського регіону вищої освіти.

Болонською декларацією «Європейський простір у сфері вищої освіти», підписаною 19 червня 1999 р., передбачено реалізацію багатьох ідей і перетворень: формування єдиного, відкритого

європейського простору у сфері освіти, упровадження кредитних технологій на базі європейської системи трансферу кредитів, стимулювання мобільності і створення умов для вільного пересування студентів, викладачів, науковців у межах європейського регіону, прийняття системи освітньо-кваліфікаційних рівнів, яка складається з двох циклів, спрощення процедури визнання кваліфікацій, що сприятиме працевлаштуванню випускників і студентів на європейському ринку праці, розвитку європейської співпраці у сфері контролю за якістю вищої освіти та підсилення європейського виміру освіти [16, с. 9].

Слід звернути увагу на те, що Болонський процес у нашій державі офіційно розпочався після приєднання України на Бергенській конференції 19 травня 2005 р. до Болонської декларації. У процес реформування освітньої системи за болонськими стандартами Україна включилась раніше, прийнявши відповідну Програму дій на 2004–2005 роки, затверджену наказом Міністерства освіти і науки України від 23 січня 2004 р. № 49 [12].

У 2006 р. у м. Страсбурзі міністр освіти і науки України підтвердив зобов'язання, прийняті нашою країною, підписавши Підсумковий документ неформальної конференції міністрів освіти країн, які приєдналися до Болонського процесу.

Учасники Болонської зустрічі прийняли на себе зобов'язання до 2010 р. забезпечити досягнення мети, пов'язаної з формуванням загальноєвропейського простору вищої освіти [13, с. 420]. Зокрема, наказом Міністерства освіти і науки від 13.07.2007 р. № 612 було затверджено План дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське та світове освітнє співтовариство на період до 2010 р.

Приєднавшись до Болонського процесу, Україна взяла на себе зобов'язання проводити роботу з приведення якості національної освіти у відповідність до європейських стандартів. Чимала робота в цьому напрямку в Україні вже проведена. Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову від 31.12.2005 р. № 1312 «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього не залежного оцінювання та моніторингу якості освіти», якою затверджено Положення про Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО). Починаючи із 2008 року всі вступники зараховуються до ВНЗ за результатами зовнішнього тестування.

З метою подальшого розвитку національної системи освіти, забезпечення якості вищої о№ 612 світи та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство наказом Міністра

освіти і науки України від 13.07.2007 р. було затверджено «План дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року».

4 березня 2008 року в Брюсселі (Бельгія) Україна стала повноправним урядовим членом Європейського реєстру забезпечення якості (EQAR). Це стало важливим кроком України в напрямі забезпечення європейського рівня якості вищої освіти.

Із метою практичної реалізації положень Болонського процесу Міністерство освіти і науки України затвердило програму дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти України. Однією з передумов входження України до єдиного європейського та світового освітнього простору було запровадження в систему вищої освіти європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS) [17, с. 123–124].

Варто зазначити, що досконалість законодавчої бази у сфері юридичної освіти є першою необхідною умовою як формування та реалізації державної освітньої політики, так і забезпечення можливості функціонування системи вищої юридичної освіти. Важливим кроком у цьому аспекті стало прийняття Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 р. № 1556-VII [1].

Входження України до Болонського процесу вимагало внесення змін до національного законодавства з метою імплементації зобов'язань країни відповідно до Болонської декларації. Проте, прийняття зазначених вище нормативно-правових актів направлених на вдосконалення системи підготовки юристів в умовах Болонського процесу не вирішило проблем юридичної освіти. Однією з проблем вищої юридичної освіти є неузгодженість нормативно-правових актів, які регулюють підготовку юристів.

Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній простір Європи. Це вимагає вирішення відповідних завдань всіма ланками системи освіти. Реально оцінюючи сучасний стан юридичної галузі, бачимо, що проблемою є невідповідність підготовки юристів у вищих навчальних закладах (далі — ВНЗ) необхідним професійним стандартам, державним і суспільним потребам.

Незважаючи на те, що в Україні освітню діяльність чітко регламентовано законодавством і впроваджено ефективний контроль якості освітніх послуг, що надаються ВНЗ, у цій галузі мають місце такі правопорушення, як діяльність без ліцензії, відповідних дозволів місцевих органів влади, неналежний рівень ресурсного (кадрового, матеріально-технічного, навчально-мето-

дичного, інформаційного) забезпечення навчання з боку ВНЗ. Особливе занепокоєння викликає те, що останнім часом подібні правопорушення набувають системного характеру [12, с. 57].

Щоб стати повноправним членом загальноєвропейського простору вищої освіти та дослідницької діяльності, Україні необхідно спрямувати свої зусилля на приведення структури навчання в ВНЗ у відповідність до європейських вимог і зосередити значну увагу на підвищенні якості освіти, яка є одним із основних положень Болонської декларації [3].

Якісна освіта розглядається в наш час як один із основних індикаторів якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання [11]. Якість освіти є багатогранним поняттям, різні аспекти якого відображено у філософських, педагогічних, соціальних, економічних працях.

У Всесвітній декларації, прийнятій на Міжнародній конференції з вищої освіти в листопаді 1998 р., вказано, що якість вищої освіти — це багатовимірне поняття, яке охоплює всі аспекти діяльності вищого навчального закладу: навчальні та академічні програми, навчальну і дослідницьку роботу, професорсько-викладацький склад і студентів, навчальну базу і ресурси [8].

Більшість сучасних фахівців схиляється до думки, що якість освіти — це наявність певних системно-соціальних якостей і характеристик, які визначають відповідність системи освіти прийнятим вимогам, соціальним нормам, державним освітнім стандартам. Системою якості фахівці вважають сукупність організаційної структури, методик, процесів і ресурсів, необхідних для здійснення управління якістю [10, с. 126].

Можна стверджувати, що підвищення якості освіти — це інтегрований показник, який полягає в скоординованій діяльності колективу навчального закладу щодо якості освіти. Її метою є забезпечення зосередженості всіх ресурсів ВНЗ на потребах людини, яка навчається [15, с. 8].

У Болонській декларації дається загальний перелік заходів, які повинні вжити навчальні заклади України для підвищення якості освіти. Це — проведення інноваційних змін технологій навчального процесу, зокрема застосування модульно-рейтингових, дистанційних систем; підвищення ролі самостійної роботи студента, створення індивідуальних програм; зміцнення матеріально-фінансової бази освіти тощо.

Моніторинг якості освіти має бути повним, постійним, прозорим, об’єктивним; якість і акредитація, які міцно пов’язані між собою, ви-

сувають перед нашою системою ліцензування й акредитації нові завдання щодо використання європейських стандартів якості; контроль якості повинен зосередитися не тільки на контролі навчального процесу, кадрів, науково-методичного за без-печення, матеріальної бази тощо, а, в першу чергу, на контролі знань студентів і особливо випускників, визначаючи їхню компетентність і спроможність задовольняти вимоги ринку праці; акредитуватися мають не тільки навчальні заклади і спеціальності, але й окремі освітні програми; окрім внутрішньої оцінки якості неминуча зовнішня оцінка, яку підтримує ENQA і яка надає можливість оцінювати навчальні програми за межами своєї країни за загальними критеріями [7, с. 31].

Важливим важелем для підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців служить також управління. Воно ґрунтується на контролі за дотриманням державних вимог і забезпечується процедурами ліцензування, атестації та акредитації ВНЗ.

В умовах реформування системи освіти в Україні, її інтеграції до єдиного європейського освітнього простору підвищуються вимоги до функціонування органів управління освітою, тобто виникає також необхідність у вдосконаленні правових засад діяльності цих органів [6, с. 23].

У Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», передбачалося реформування системи освіти шляхом вдосконалення управління освітою, підвищення якості й конкурентоспроможності освіти, забезпечення доступності освіти, підвищення ефективності її фінансування.

Слід звернути увагу на те, що гарантування якості вищої освіти на рівні держави досягається як через розробку нормативно-правових, організаційних, науково-методичних та інших документів, що регламентують систему державного контролю якості освіти, так і через оптимізацію мережі ВНЗ та їх діяльності. Серед нормативних документів, спрямованих на забезпечення якості освіти, варто виокремити Постанову Кабінету Міністрів України від 31.12.2005 р. № 1312 «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» [2], наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2007 р. № 612 «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року», Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» від 20 березня 2008 року № 244.

Як уже зазначалося, основним завданням Болонського процесу є створення Європейського простору вищої освіти. Проте очевидно, що європейський простір вищої юридичної освіти стане реальністю тільки тоді, коли паралельно з ним буде створений європейський простір професійної юридичної практики.

Наприклад, деякі директиви Європейського Союзу вже регулюють взаємне визнання дипломів про вищу освіту і вільне працевлаштування європейських юристів. Тому, мабуть, на сьогодні є найдоцільнішим подальша спрямованість на гармонізацію мінімальних стандартів академічної і професійної підготовки майбутніх юристів. Це дозволить уникнути розбіжностей, що викликані різними вимогами до юридичної освіти в окремих країнах і різною тривалістю курсів навчання. Надання можливості одержати ступінь бакалавра після трьох-чотирьох років навчання — одна з рекомендацій Болонської декларації, що вплине на юридичну освіту найбільшою мірою. Така можливість існує у Великобританії, Ірландії, Франції та інших європейських країнах [5].

Отже, попри всю важливість і значимість ролі юриста в сучасному суспільстві, на даний момент в Україні фактично відсутня чітка цілеспрямована державна політика в сфері реформування вищої юридичної освіти, приведення її у відповідність до вимог сучасності та положень Болонської декларації.

Слід звернути увагу на те, що Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006–2010 роки визначала найзагальніші напрямки реформування всіх ланок освітньої системи і не приділяла окремої уваги вищій юридичній освіті. Остання ж загальнодержавна програма розвитку саме вищої юридичної освіти була затверджена Кабінетом Міністрів України у 2001 році і визначала основні напрямки реформування на період до 2005 року, після цього жоден концептуальний документ щодо реформування юридичної освіти в Україні розроблений не був. Дана програма не була досконалою за своїм змістом, однак принаймні систематизувала державну політику в галузі юридичної освіти.

Докорінно змінити сутність вищої юридичної освіти в Україні, на нашу думку, можна лише шляхом послідовного цілеспрямованого впровадження інноваційної моделі освіти, і саме ця ідея має лягти в основу нової концепції розвитку юридичної освіти на найближчі роки. Основними заходами щодо впровадження інноваційної моделі освіти, що можуть бути включені в склад концепції, є: перегляд змісту навчальних планів; впровадження інноваційної системи навчання безпосередньо від першого дня навчан-

ня студента у ВНЗ, оскільки інакше студенти ніколи не стануть готовими до впровадження змін, до самостійного і свідомого ставлення до своєї освіти; перегляд програм навчальних дисциплін, побудова їх на основі інтерактивних методів викладання; підтримка тих викладачів, які успішно застосовують інтерактивні, інноваційні методики в навчанні і успішно формують активний підхід студентів до навчання; запровадження системи постійного підвищення кваліфікації, вдосконалення навчальних методик для викладачів та інші заходи.

Державна концепція розвитку вищої юридичної освіти України має бути розроблена на підставі об'єктивних, науково-обґрунтованих даних, з урахуванням досвіду реформування закордонних країн. Особливо слід наголосити, що основною метою Концепції, на нашу думку, має стати саме змістовне реформування юридичної освіти, реформування її внутрішнього наповнення, а в основу Концепції має бути покладена ідея переходу від підтримуючої до інноваційної моделі вищої юридичної освіти, як єдиного способу змінити якість та зміст юридичної освіти.

Висновки. Отже, одним зі стратегічних напрямів розбудови вищої школи України є її інтеграція (зі збереженням національної сутності) в європейський і світовий простір. Це питання актуалізується у зв'язку зі вступом України до Болонського процесу і пошуками досконалішої моделі вищої освіти, зокрема юридичної. В умовах конкуренції численних ВНЗ, які готують юристів, ці проблеми є вкрай важливими. Адже поява багатьох варіантів юридичної підготовки вимагає від кожного ВНЗ юридичного профілю вирішення проблем пошуку власного, на рівні сучасних світових вимог, шляху подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 37–38. — Ст. 2004. Pro vyshchu osvity: Zakon Ukrainy vid 01 lypnya 2014 r. № 1556-VII // Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy . — 2014. — № 37–38. — St. 2004.

2. Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 р. № 1312 // Офіційний вісник України. — 2006. — № 1. — Ст. 34. Pro nevidkladni zahody shchodo zaprovadzennya zovnishnogo nezalegnogo otsinyuvannya ta monitorungu yakosti osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31 grudnya 2005 r. № 1312 // Ofitsiynyy visnyk Ukrainy. — 2006. — № 37–38. — St. 2004.

3. The Bologna Declaration of 19 June 1999. Joint declaration of the European Ministers of Education [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna_en.html

4. Бігун С. Болонський процес у юросвіті — «ЗА» і «ПРОТИ» / С. Бігун // Юридична газета. — 2007. — № 25. — С. 8. Bigun S. Bolonskiy protses u yurosviti — «ZA» i «PROTY» / S. Bigun // Yurydychna gazeta/ — 2007. — № 25. — S. 8.

5. Болонський процес і європейська вища юридична освіта. Юрінком Інтер. — 2010. — № 36 (636) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.yurincom.com/ua/legal_bulletin_of_Ukraine/archive/?aid=1827&jid=237. — 2010. Bolonskiy protses i yevropeysra vyshcha yurydychna osvita. Yurincom Inter. — 2010. — № 36 (636) [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostypu: http://www.yurincom.com/ua/legal_bulletin_of_Ukraine/archive/?aid=1827&jid=237. — 2010.

6. *Вашуріна Е.* Місце і роль адміністративного права у системі забезпечення права громадян на освіту / Е. Вашуріна // Підприємництво, господарство і право. — 2010. — № 4. — С. 23–26. Vashurina E. Mistse i rol administrayyvnogo prava u systemi zabezpechennya prav gromadyan na osvitu / E. Vashurina // Pidpryemnytstvo, gospodarstvo i pravo. — 2010. — № 4. — S. 23–26.

7. Вища освіта України і Болонський процес. Курс лекцій для самостійної роботи магістрів спеціальності 8.050201 «Менеджмент організацій» /Укл.: В.Г. Воронкова, О.Є. Швець. — Запоріжжя, 2004. — 95 с. Vyshcha osvita i Bolonskiy protses. Kyrs lektsiy dlya samostiynoyi roboty magistriv spetsialnosti 8.050201 «Menedgment organizatsiy» / Ukl.: V.G. Voronkova, O.YE. Shvets. — Zaporizgzgya, 2004. — 95 s.

8. Вища освіта України і Болонський процес: навчальний посібник / За ред. В. Кременя; [авторський колектив: М. Степко, Я. Болюбаш, В. Шинкарук, В. Грубінко, І. Бабин]. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — 171 с. Vyshcha osvita i Bolonskiy protses: navchalnuy posibnyk / Za red. V. Kremnya; [avtorskuy kolektyv: M. Stepko, Ya. Bolyubash, V. Shynkaruk, V. Grubinko, I. Babyn]. — Ternopil: Navchalna knuga — Bogdan, 2004. — 171 s.

9. *Гусєва П.Т.* Курс лекцій з дисципліни «Вища освіта України і Болонський процес». — Харків, 2011/12. — 66 с. Guseva P.T. Kurs lektsiy z dystsyplynu « Vyshcha osvita i Bolonskiy protses «. — Harkiv, 2011/12. — 66 s.

10. *Ковальчук Р.Л.* Якість вищої освіти в умовах глобалізації / Р.Л. Ковальчук // Митна справа. — 2011. — Ч. 2. — № 2 (74). — С. 125–132. Kovalchuk R.L. Yakist vyshchoyi osvitu v umovah globalizatsii / R.L. Kovalchuk // Mytna sprava. — 2011. — Ch. 2. — № 2 (74). — S. 125–132.

11. Конкретні п'ять цілей освітніх систем. Звіт Європейської комісії 31.01.2001 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://europa.eu.int. Konkretni pyat tsiley osvitnih system. Zvit Yevropeyskoi

komisii 31.01.2001 r. [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostypu: http://europa.eu.int.

12. *Копиленко О.Л., Клименко О.М.* Проблеми вищої юридичної освіти в Україні в умовах впровадження Болонської системи / О.Л. Копиленко, О.М. Клименко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://docs.google.com. Kopylenko O.L., Klymenko O.M. Problemy vyshchoi yurydychnoi osvity v Ukraini v umovah vprovadgennya Bolonskoi systemy / O.L. Kopylenko, O.M. Klymenko [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostypu: https://docs.google.com.

13. *Мальков Д.В*. Проблеми адаптації освіти до вимог Болонської декларації // Теоретичні та практичні підходи до впровадження нового покоління освітньо-професійних програм і навчальних планів підготовки фахівців: шляхи розвитку: збірник матеріалів науково-методичної конференції 6-8 лютого 2007 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана»; [редкол.: А. М. Колот та ін.]. — К.: КНЕУ. Ч. І. — 2007. — С. 420–422. Malkov D.V. Problemy adaptatsii osvity do vymog Bolonskoyi deklaratsii // Teoretychni ta praktychni pidhody do vprovadgennya novogo pokolinnya osvitno-profesiynyh program i navchalnyh planiv pidgotovky fahivtsiv: shlyahy rozvytku: zbirnyk materialiv naukovo-metodychnoi konferentsii 6-8 lyutogo 2007 r. / M-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ «KNEU im. V. Getmana»; [redkol.: A.M. Kolot ta in.]. — K.: KNEU. Ch. I. — 2007. — S. 420–422.

14. *Маньгора В.В.* Болонський процес і просесійна підготовка юристів / В.В. Маньгора // Педагогічний дискурс. — 2013. — Вип. 14. — С 298–303. Mangora V.V. Bolonskiy protses i profesiyna pidgotovka yurystiv / V.V. Mangora // pedagogichnyy dyskurs. — 2013. — Vypusk 14. — C 298–303.

15. *Матвійчук В.К., Ілларіонов В.М.* Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій як додатковий засіб підвищення якості освіти (на прикладі юридичного факультету) / В.К. Матвійчук, В.М. Ілларіонов // Юридична наука. — 2011. — № 4–5. — С. 7–15. Matviychuk V.K., Illarionov V.M. Vprovadgennya informatsiyno-komunikatsiynyh tehnologiy yak dodatkovuy zasib pidvyshchennya yakosti osvity (na prykladi yurydychnogo fakultrtu) / V.K. Matviychuk, V.M. Illarionov // Yurydychna Ukraina. — 2011. — № 4–5. — S. 7–15.

16. Освіта в Україні. Нормативна база / О.М. Роїна. — [2-е вид., виправл. та доп.]. — К.: КНТ, 2006. — 484 с. Osvita v Ukrainy. Normatyvna baza / O.M. Royina. — [2-e vyd. vypravl. tad op.]. — K.: KNT, 2006. — 484 s.

17. Освіта України. Інформаційно-аналітичний огляд / за заг. ред. В.Г.Кременя. — К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. — 315 с. Osvita Ukrainy. Informatsiyno-analitychny oglyad / za zag. red. V.G. Kremnya. — K.: ZAT «NICHLAVA», 2001. — 315 s.

18. *Ткачук О.В*. Пошук інноваційних форм і методів підготовки юристів: проблеми сьогодення / О.В. Ткачук // Збірник наукових праць

Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». — 2009. — № 1. — С. 125–128. Tkachuk O.V. Poshuk innovatsiynyh form I metodiv pidgotovky yuristiv: problemy sogodennya / O.V. Tkachuk // Zbirnyk naukovyh prats Hmelnytskogo instytutu sotsialnyh tehnologiy Universytetu «Ukraina». — 2009. № 1. — S. 125–128.

19. *Третяк О*. Болонья — поряд? / О. Третяк // Україна молода [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://umoloda.kiev.ua/print/84/45/13980/Tretyak O. Bolonya — poryad ? / O. Tretyak // Ukraina moloda [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostypu: http://umoloda.kiev.ua/print/84/45/13980/

BOHDANETS A. THE PROFESSIONAL TRAINING OF LAWYERS IN THE BOLOGNA PROCESS

Стаття надійшла до редакції 15.11.15.